

940 VII. 7.

A belvárosi hajnali harangszó titka

A budai hegyek felé törekvő kirándulók gyönyörködnek a Szentlélek-tér szép szobraiban, tudják az óbudaiak is, hogy Pest-Buda egyik legrégebbi szobra díszíti a teret, de azt már kevesen tudják, milyen nagyfotosságu esemény emlékére emelték az akkor Óbudán lakó *Zichy* grófok a szép emléket. A közeli napokban lesz 200 éves fordulója annak, hogy a Szentlélek-téri Szentháromság-szobrot 1740 nyarán felszentelték.

Az utolsó nagy pest-budai pestis emlékére emelték a Szentlélek-téri *Szentháromság-szobrot*. A rácsal körülvevő építmény előrésze oltszerű, itt helyezték el *Szűz Mária* szobrát. Három oszlop áll a vasrácsok mellett az emlékmű körül, az oszlopokon Szent *Rókus*, Szent *Sebestyén* s Szent *Félix* szobrai állnak. Helyet kap az emlékművön még Szent *Rozália*, oldalt *Xavéri Szent Ferenc*, Szent *Flórián* és *Borompei Szent Károly* szobra is.

A budai annálek elmondják, hogy *Szegetha* Tamás városbíró indítványozta először a szörnyű pestis-vész elvonulása után, hogy a város emeljen szobrot. Össze is gyűlt a szoborra egy kisebb összeg. A terv csak akkor valósult meg, amikor gróf *Zichy Péterné* adott nagyobb összeget erre a célra. Az özvegy grófné igen sokat áldozott a vallásos élet ápolására. Mint Óbuda kegyura pedig mindig elől járt, ha a templomba új harang kellett, ha miseruhát kellett vásárolni, vagy ha más vallásos mazgalomról volt szó. Annál is inkább adakozott az özvegy grófné akkor, amikor az utolsó pestisveszedelem végre elmúlt.

A Szentlélek-téri Szentháromság-szobor tehát a néma emlékeztetője az utolsó pestisnek. A hangos emlékeztető a belvárosi templom hajnali harangszava. *A Belvárosban, a legenda szerint, 1739. novembere óta hajnalban harangoznak.* Ekkor kísérték a temetőbe az utolsó pestisbeteget. Ez az 1739-es utolsó pestisjárvány sorban a harmadik volt. Az első 1691-ben pusztított. Belgrádból és Nisből visszatérő sebesült katonák hurcolták be a rájályt, amely rohamosan terjedt a lakosság

között, hiába adta ki *Kollonich* biboros rá egy évre a *Pesti-Ordnungot*, amely szigorú intézkedéseket tartalmazott. Elrendelte többek között, hogy erős őrségeket kell kiállítani a forgalmasabb helyekre, ezek tartóztaták fel a gyanus helyről jövő idegeneket. 1709-ben újból visszatért a pestis. A városparancsnok, báró *Pfeffershofen* tábornagy első intézkedésére: felkéri a papságot, hogy fokozzák az ájtatosságok számát, imádkozzanak. Hozat két orvost Bécsből és elrendeli a pestis főfészkének, a *Rácvárosnak* fertőtlenítését. *Wildmann* Ádám és *Lohrer* Ferenc volt a két járványorvos neve, utlevélüket az Országos Levéltár őrzi. A pesti sebészmeister *Eckhard* Boldizsár, aki a Kerepesi-úti járványkórházban ápolta a betegeket, maga is a járvány áldozata lett. 1739 nyarán azután harmadszor lángolt fel a pestisragály Pest-Budán, legutolsó nyomait 1743-ban jegyezték fel, ez már csak megbetegedés volt, nem járvány.

A mai kor szemüvegén át nézve is egészen higienikus intézkedéseket foganatosított az 1739-ben *Nádasdy* Lipót gróf elsőlelte alatt alakult *Országos Egészségügyi Bizottság*. Betiltották a vásárokat, a heti piacokat, felállítottak több *vesztegárat*, elrendelték, hogy a fertőzött ruhákat és butorokat el kell égetni, a városi hivatalnokokat és szolgákat pedig kötelezték arra, hogy minden nap megvizsgáltsák magukat. A járványorvosoknak naponta kellett jelentést tenni a városi tanács címére. Ők is, miként a betegekkel érintkező papok, felsőruhájukon *vörös posztókeresztet* viseltek. A hullaszállító szolgák egyik karjára *vörös posztóból* kivágott S, a másik karjukra a K betű került. *Seuch-Knecht*, ragályszolga volt a nevük.

1939. telén, amikor a fagy beállott, végre megszűnt a járvány. Talán még a pontos dátuma is fel van jegyezve valahol annak a napnak, amikor az utolsó pestisbeteget a Belvárosi templom mellett lévő temetőbe vitték, mert ekkor kelt az utasítás, amely elrendelte a belvárosi hajnali harangszót. (n.)